

TEHNIK

Dopise, ki se tičejo vsebine lista, sprejema uredništvo „Slov. Tehnika“, Praga-Kralj. Vinogradi, Šafaříkova ul. 7. Rokopisi se ne vračajo, nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Dopise, ki se tičejo uprave lista, sprejema upravništvo „Slov. Tehnika“, Praga-Kralj. Vinogradi, Puchmajerova ul. 8, denarne pošiljatve pa tiskarna Dr. Ed. Grégr a syn v Pragi II.

GLASILO KLUBA SLOVENSKIH TEHNIKOV V PRAGI.

Strokovni urednik: J. V. HRÁSKÝ, profesor češke tehnike v Pragi.

Odgovorni urednik: CIRIL JEKOVEC, slušatelj češke tehnike v Pragi.

Razpošiljanje blaga na vse kraje sveta!

Najcenejša, največja izvozna trrdka!

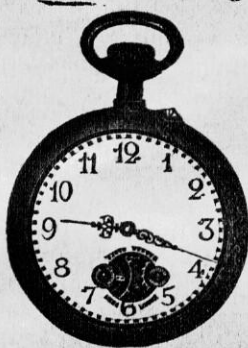
H. Suttner urar Ljubljana

Mestni trg nasproti rotovža, preje v Kranju
priporoča svojo veliko, izborno zalogo finih

švicarskih ur

brilantov, zlatnine in srebrnine v veliki izbiri po najnižjih cenah.

V dokaz, da je moje blago res fino in dobro, je to, da ga razpošiljam po celem svetu. Na stotine pohvalnih pisem je vsakomur prostovoljno na ogled, da se lahko samo prepriča. Prosim, zahtevajte velik cenik, ki se pošlje zastoj in poštne prosto.

Prva jugoslovanska tovarna za kavine surogate v Ljubljani

priporoča p. n. slovenskim trgovcem vse svoje po kemični analizi priznane izvrstne izdelke, posebno pa

„Zvezdno“ cikorijo

v škatljicah, ki se prodaja v prid Trgovskemu domu.

Obenem uljudno naznanja, da bo še nadalje razpečavala

„Ciril-Metodovo“ cikorijo

v škatljicah v prid šolski družbi sv. Cirila in Metoda za Istro ter v prid Trgovskemu domu.

Stanovska dolžnost vsakega zavednega slov. trgovca in trgovskega sodelavca je, da kupuje in priporoča izdelke te edine slovenske tovarne za kavine surogate.

Agencija Merkur, Trst.

J. Ulčakar & Co.

Ulica Nicolò Machiavelli števil. 19.

Telefon 1874.

„Komisije in zastopstva.“

Preskrbuje prodajo in nakupovanje blaga.
Informacijska pisarna.

Sklicujte se pri naročanju blaga in cenikov na
SLOVENSKEGA TEHNIKA.

150,000.000 opek

16.000 vagonov apna, porabijo na leto opekarne in apnenice, ktere je stavila trrdka

J. KOHOUT a spol., Praga III.

najstarejša tukajšnja trrdka

Lastni patenti.

Tovarna dimnikov.
Obz i danih kotlov.

Elektrotehnični zavod - FR. KŘIŽÍK, Praga-Karlín.

Izdelovanje dinamo in enosmernih ter izmeničnih motorjev.

Razsvetljevanje mest, gledališč, tovarnih in zasebnih poslopij. Obločnice, lestenci in električni aparati.

Prenos in razvod energije z enosmernimi in izmeničnimi toki. Električne naprave po tovarnah in rudnikih, električna vzdigala in žerjavi.

Električni tramvaji in železnice.

EDINA SLOVANSKA DELNIŠKA ŽIVLJENSKA ZAVAROVALNICA.

Najugodnejše in najcenejše zavarovanje:

- Za slučaj smrti.
- „ „ „ in doživetja.
- Zavarovanje dote in oprave nevest.
- Moderno zavarovanje s sočasnim obrestovanjem vseh vlog. —
- Moderno zavarovanje s sočasnim zavarovanjem za slučaj nesposobnosti.
- Najrazličnejše kombinacije zagotovljenja pokojnine.

Najboljši zavarovalni pogoji:

- Zavarovani znesek se izplača popolnoma tudi v slučaju samomora, dvo boja, če je bilo zavarovanje dve leti brez prestanka v veljavi.
- Zavarovalne listine ne zapadejo, če so tri leta v veljavi, in če ni nanje podano posojilo.
- Zavarovalne listine, ki so bile vsled neplačane zavarovalnine zmanjšane ali zapadle, se more kadarkoli tekom treh mesecev obnoviti; to obnovenje ni odvisno od zdravstvenega stanja še živečega zavarovanca.
- Na zavarovalne listine, ki so najmanj tri leta v veljavi, dovoljuje družba posojila za zmerne obresti.
- Vojni riziko je v vseh zavarovanjih (izvzemši samo vojake po peklicu in osebe, ki izvršujejo vojaško službo pri mornarici) takoj od začetka zavarovanja, in sicer do zneska kron 10.000 brezplačno všteti.

PRVA ČEŠKA SPLOŠNA DELNIŠKA NA ŽIVLJENJE

DRUŽBA ZA ZAVAROVANJE

v Pragi.

GLAVNO ZASTOPNIŠTVO za slovenske dežele V TRSTU, ulica Torre bianca št. 21. I.,
kjer se dobi vse cenike in potrebna pojasnila.

Zaloga 1. in 2. številke nam je popolnoma pošla.

Kdo ima pravico rudo slediti in pridobivati?

Rudarski inženir Hribski.

Prošnjo za splošno rudosledno dovoljenje je vložiti pri pristojnem c. kr. okrožnem rudarskem uradu. Za jugoslovanske pokrajine so rudarski uradi v Ljubljani za Kranjsko, Goriško, Gradiško in mesto Trst, v Celju za Spodnje Štajersko, v Celovcu za Koroško in v Zadru za Dalmacijo in Istro. Prošnja mora biti kolekovana s kolkom za 1 K za polo in ima biti lastnoročno podpisana od prosilca ali pa njegovega izkazanega pooblaščenca. Za listino, s kojo se podeli rudosledna pravica, je priložiti prošnji kolek za 1 K. V prošnji mora biti označeno ime, stan in bivališče prosilca, dalje natančno omenjen okoliš, za kojega se želi dobiti rudosledno pravico. Kot taki okoliši se priporočajo politične in davčne občine, politični, davčni okraji ali celo okrožje dotičnega rudarskega okraja.

Za jeden in isti okoliš se sme prosilec podeliti le jedna splošna rudosledna pravica. Za različne okoliše more dobiti ista oseba istočasno različne, toraj več rudoslednih pravic, ali z drugimi besedami: za vsak okoliš posebej eno rudosledno pravico, nasprotno zamore več oseb istočasno in sicer vsaka zase in v istem okolišu pridobiti splošno rudosledno pravico.

Splošne rudosledne pravice se podeljujejo le na eno leto. Pred pretekem prvega leta se iste lahko podaljšajo na drugo i. t. d. Če se pravočasno, to je pred pretekom leta, ne prosi za podaljšanje, se z zadnjim dnevom preteklega leta uradno izbrišejo vse tozadevne pravice. To ima pa za rudosledca lahko zelo velike in žalostne posledice, ker postane dotično ozemlje prosto, in si pridobi lahko kdo drugi izključljivo rudosledno pravico. Z 1 K kolekovane prošnje za podaljšanje te pravice je vložiti torej pred pretekem leta pri dotičnem rudarskem uradu. Priložiti pa je tudi listino rudoslednega dovoljenja in dve kronski kolek za zaznamek podaljšanja.

Vzorec A prošnje za splošno rudosledno dovoljenje:

Sl. c. kr. okrožni rudarski urad!

Podpisani prosi za splošno rudosledno dovoljenje za politični okraj X (ali: za politično občino A političnega okraja X, ali: za okoliš c. kr. okrožn. rud. urada v L.) in prilaga kolek za 2 K za iztavo rudoslednega dovoljenja.

V B , dne

J. J.,

posestnik v B., h. št. 5, pošta C.

Kot rešitev take prošnje se dostavi prosilec z 2 K kolekovana listina, s kojo se podeljuje v označenem okolišu slediti rudo. Dotičnik se vpiše pri rud. uradu med rudosledce (Schurfbuch) in objednem se uradno naznani to dovoljenje pristojni politični oblasti.

Že preje je bilo omenjeno, da ima lahko več oseb za isti okoliš splošno rudosledno pravico, in da podeljuje le izključljivi rudosled rudosledcu izključno pravico na istem mestu slediti rudo. Tako pravico se pridobi s prijavo na podlagi že pridobljene ali ob enem zaprosene rudosledne pravice pri rud. uradu. Kdor si prej pridobi tako pravico na istem mestu, ta izključuje vse poznejše priglasitve. Izključljivi rudosled velja toliko časa, dokler velja dotična splošna rudosledna pravica, na podlagi koje je priglasi. Na podlagi jedne splošne rudosledne pravice se lahko priglasi neomejeno izključljivih rudosledov v okolišu, za kojega velja dotična pravica.

V prijavi izključljivih rudosledov se mora označiti poleg že pri splošnih rudosledih omenjene točke, tudi mesto, kjer se hoče postaviti rudosledno znamenje (Freischurfszeichen). Izključljivi rudosled krije vodoravni krog 425 m. polomera okolu sto-

jišča rudoslednega znamenja, to je krog s ploščino $F = 56 \text{ ha } 74 \text{ a } 50 \text{ m}^2$ ali 98'6 oralo. Od časa, ko sprejme rud. urad pravilno sestavljeno prijavo izključljivega rudosleda, ima prijavitelj izključno pravico v tem krogu, v kolikor ni isti, že krit od starejših izključljivih rudosledov. O tem se lahko prepriča iz knjig pri rud. uradu, ki so javne in v koje se izključljivi rudosledi vpisujejo. Z eno vlogo se lahko prijavi več rudosledov. Kolek za vlogo je 1 K, ne glede na število rudosledov. Potrdila prijavljenih in potrjenih rudosledov (Freischurfsanmeldungsbestätigungen) so prosti kolka. Za vsak rudosled se izstavi posebno potrdilo.

Vzorec (B) prijave izključljivih rudosledov:

Sl. c. kr. rud. okrožni urad!

Na podlagi mi podeljene splošne rudosledne pravice z dne ur. št. prijavljam sledeče izključljive rudoslede:

1. V katastr. občini A, davčnega okraja B in političnega okraja C na severnem oglu kat. parcele št. 1.

2. V katastr. občini A, davčnega okraja B in političnega okraja C od severnega ogla parcele št. 1—300 oddaljeno v smeri 24^h magnetičnega meridjana.

3. V katastr. občini A, davčnega okraja B in političnega okraja C od južnega ogla hiše št. 10, posestnika J. J. v smeri 12^h katastr. meridjana 100 m. oddaljeno.

4. V katastr. občini A, davčnega okraja B in političnega okraja C na vzhodu kat. parcele št. 1, 2 in 3.

Pri vseh rudosledih bode stalo rudosledno znamenje na mestu prijavljenih rudosledov (ali pa X metrov oddaljeno v smeri katastralnega meridjana od prijavljenega rudosleda).

Ta vzorec velja za slučaj, da si je prijavitelj že preje pridobil splošno rudosledno pravico do omenjenih parcel. Če še nima te, zaprosi za njo lahko ob enem s prijavo izključljivih rudosledov in združi v svoji vlogi vzorca A in B.

Oddaljenosti se razumejo vedno v vodoravni projekciji. Lega rudosleda in znamenja se ne sme določiti od dveh različnih točk, če se ne krijejo, ampak od iste točke.

S prijavo izključljivega rudosleda zagotovi se izključljiva pravica v označenih rudoslednih krogih slediti rudo in poleg tega ima posestnik takega rudosleda še pravico na takozvano „pridržano polje“ (Vorbereichsfeld). Če prosi namreč sosedni rudosledec na podlagi odkritja rude za podeljenje pravice pridobivati rudo, ima prvi pravico na podlagi odkritja, zavarovati si sklado v svojem rudosledu pri premogu 2 do 4 in pri rudah 1 do 2 rudarske mere. (Rudarska mera je četverkot od 45.116 m².)

Z rudosledno pravico ne zadobi še rudosledec pravice pridobivati rude. Kaznuje se celo po rud. zakonu, ako porabi brez uradnega dovoljenja pri iskanju rude pridobljeno rudo. Rudosledenja se ne sme nikoli razširiti na pridobivanje rude, vendar navadno ni mogoče slediti, ne da bi se pri tem nekaj rude ne izkopal. Da pa sme dotičnik to blago porabiti, prositi mora za dovoljenje rud. urad.

Ako je imel rudosledec pri svojem delu uspeh, da je našel rudo, koje pridobivanje bi se izplačalo, prositi mora pri rud. uradu za „podeljenje rudarskih mer ali rudarskega polja“ v kojem sme potem pridobivati.

V svoji razpravi sem hotel razložiti v prvi vrsti onim kterim ni znano rudarsko pravo in niso strokovnjaki, kaj jim je storiti, če najdejo kje rudo, da si zavarujejo pravice do iste. Zaradi tega sem opustil vse podrobnosti, ki bi napravile to razpravo nerazumljivo. Za vloge v svrhu pridobitve pravic pridobivanja rude je potreba že strokovnjaške izvedenosti in svetujem vsem, da se v teh slučajih obrnejo do rudarskega inženirja.

Opomba. V svoji razpravi sem rabil izraz „ruda“ tudi za premog.

Elektrarna v Travniku (v Bosni).

Spisal inženir Uhliř.

Vedno bolj grozeča možnost, da zmanjka premoga, nas sili k premišljevanju, kako nadomestiti v bodočnosti ta vir največjega dela potrebne energije. V tem stremljenju se je gledalo največ na zračne in vodne toke, v novejšem času pa se je vsled raznih poskusov pričelo misliti na vspešno uporabljanje toplotne energije solnca, ki jo imamo povsod izobilici, je cena in stalna.

Zlasti vodno silo se v zadnjem času vedno bolj izkorišča, a kjer se je delalo prej primitivnim potom, tam se sedaj to izkoriščevanje izpopolnjuje. Iz časnikov so nam približno znane vodne naprave ob reki Niagara v Ameriki. Te naprave pretvarjajo del ogromne vodne sile v električno energijo, ki se oddaja potem deloma tvornicam, deloma pa služi v razsvetljavo raznih mest. V Italiji se uporablja v veliki meri v obrtne svrhe vodno moč v srednjem toku reke Pada.

V naši državi, dasiravno niso bile prvotne naprave v tako velikem obsegu, kakor v tujini, imamo naprave, v kojih je nado-meščen parni pogon z vodnim. V mnogih slučajih se je ta uporabil izključno le za razsvetljavo. Seznaniti čitatelja z eno najzanimivejših naprav po lastni izvedbi, ki je tudi ena največjih te vrste v Avstriji, je namen tega članka.

Moderna, četudi ne velika elektrarna z vodnim pogonom je v Travniku, nekdanjem glavnem mestu Bosne. Že pred leti se je mislilo na to, kako praktično uporabiti mogočen vodni izvir v zaprti dolini med gorovjem Vlašić in pa nadaljne močne pritoke v že neposredni mestni bližini. Napravljen in izvršen se je sledeči projekt.

Voda, ki izteka v začetku doline iz nekoliko izvirkov v povprečni sili 1'5 m³ v sek., bi bila zaježena z dolinsko pregrado, zidom, ki zapira dolino okolu 40 m nižje od mesta, kjer izteka. Ta pregrada bi izpremenila zgornji del doline v rezervoar, v kojem bi bila voda vzdignjena do višine izvirkovih otvorov. Razlika med to višino in gladino reke Lašve, ki teče približno 200 m od tega mesta, meri okolu 19 m. Do te reke je tekla prej voda s hitrostjo gorskega potoka. Zid, ki zapira dolino 40 m od izvirkov, meri v dolžini 45 m, in je sezidan kakor obok. Temelj zida je 4 m pod zemljo, kjer je 5'20 m širok, višina nad površino znaša 9 m in na vrhu je zid 2 m močan. Na vrhu je majhen prerez, skozi katerega odteka nepotrebna voda, nekoliko nižje je okrogli otvor, kjer voda teče v 1 m široko cev. Spodaj se nahajata dva otvora, ki služita v namen, da se izpušča voda v jezeru nad jezo. Na ta način pridobljeni vodni tlak se uporablja, da se izpelje voda iz jezera po železnem vodovodu, položenem prosto po terenu, približno 200 m daleč do turbin, ki so postavljene na obrežju reke Lašve. Tako pritekajoča voda v prej omenjeni množini (1'5 m³ v sek.) pri tlaku dveh atmosfer (vsled 19 m visokega vodnega stebra), se uporablja za pomezni ali skupni pogon dveh turbin, ki imajo na svoji osi namontovan elektrodinamičen generator.

Električni tok 2 × 120 voltov napetosti, napaja mestno, razsvetljevalno omrežje, uporablja pa se isti tudi v obrtne svrhe.

Ako pomnožimo že znano množino vode za 1 sec. izraženo s številom litrov, s številom metrov višine padca, dobimo število kgm (kilogrammetrov) mehanične energije. Delimo to število z 75, dobimo potem indikovano število konjskih sil, katere ima voda.

Toraj $1500 \times 19 = 285.000 \text{ kgm} \frac{285.000}{75} =$

380 HP. Ako odračunamo od tako dobljene energije 20% z ozirom na izgube vsled trenja vode v ceveh in strojih, dobimo energijo 300 HP. Z ozirom na ta račun posta-

vili so dve turbine z največjo zmogljivostjo od 150 HP. Tako velike množine energije se še ne izkorišča, zaradi primankljaja pripravnega mesta, in ker v dogledni dobi ni zadostno večjih konsumentov, zadostuje popolnoma ena turbina. Druga ostane za rezervo. Naglašam, da je mesto sijajno razsvetljeno z 14 obločnicami in skoraj 1000 žarnicami, za 8000 prebivalcev celo čez potrebo.

Nekoliko besed še k finančni strani celega podjetja. Celotni stroški travniške občine za elektrarno in vodne naprave znašajo okroglo 180.000 K. Dvajsetletna amortizacija celega kapitala (stroški za vzdrževanje in vrednosti, za kolikor se stroji obrabijo) znaša 11.000 K na leto. Iz občinskega proračuna odpade položka za prejšnjo razsvetljavo s petrolejem v znesku 8000 K, prodani električni tok 4500 K. Ta se gotovo s časom podvoji, ne da bi občina vsled tega imela najmanjše stroške. Ne glede na to, da elektrarna po dvajsetih letih pripade občini, izplača se sama po sebi. Takoj v začetku daje prebitek, ki se bo večal z rastočo privatno inštalacijo razsvetljavnih teles (svetilnik) in za pogon strojev malih obrtnikov. Že sedaj, nekaj tednov po otvoritvi elektrarne, se resno računa s tem, da se iz dobička od iste izplača celotna kanalizacija, ki jo mesto dosedaj zelo pogreša. Tedaj izvedba lahkega izkoriščanja vodne sile, ki je bila dosedaj brez vrednosti, prinesla je dosedaj nemodernemu mestu, dve krasni in potrebni napravi, izmed kojih ostane prva stalni vir dohodkov. — In koliko priložnosti imamo še v tem oziru — ki pa se zanemarijajo — prepozno pač uvidimo kake zaklade smo izgubili vsled svoje malomarnosti.

Dobrohotna a skromna želja tega članka je, da bi se te malomarnosti otresli in obrnili na vodne sile, katerih je pri nas še veliko neizrabljenih, večjo pozornost.

Življensko zavarovanje kmečkih posestnikov.

Znati si svoje izdatke tako urediti, da ne presegajo dohodkov, to pomeni znati gospodariti. Dobro gospodari le tisti, ki potroši manj, nego sprejme. Dober gospodar misli na slabe čase, na dobo, ko mu ne bo mogoče pokriti izdatkov s svojimi dohodki. Take dobe ne nastanejo vsled slabih letin, ali pa vsled slabih, nepovoljnih odnošajev. Nikakor! To dobo je mogoče predvideti, ker nastaja pri vsakem izmed nas enako. To je doba, ko mora oče preskrbeti otroke; hčerkam doto, sinovom naobrazbo in poduk, to je doba lastne starosti in njene oskrbe. Vseh teh izdatkov ni mogoče prištediti samo v enem, ali v nekaj letih, za nje je treba dobrega in pravilnega gospodarjenja. Na kakšen način nalaga dober gospodar svoje prihranke? Nalaga jih v hranilnice, posojilnice, v nove nepremičnine. Ta način nalaganja smo podedovali od svojih dedov, in vendar ni najboljši način prihranjenja, ter ne odgovarja niti važnemu namenu — gospodarskemu okrepitju naroda. Zakaj ne izpolnjuje tega namena? Z nalaganjem prihrankov v hranilnice in posojilnice dosežemo ta svoj namen edino le čez mnogo in mnogo let. Da prihranim hčeri doto v znesku 5000 Kron, moram nalagati celih 20 let, redno vsako leto po 180.66 K skupno torej v gotovini 3613.20 K. Naloži li gospodar redno vsako leto po 300.00 K v hranilnico, da si prihrani glavnico za svoje starost, tedaj narastejo oni prihranki po proteku 25 let na 11.265.00 K, katere bi potem nosile po 450.00 K obresti. Gospodar, ki ne nalaga tako, si mora dotične potrebne zneske izposojevati, toda s posojili se zmanjšujejo dohodki posestva, ker je treba plačevati za posojila tudi obresti. S takim zadolževanjem obtežuje vedoma svoje gmotno stanje sebi in obtežuje stanje tudi svojemu nasledniku, sinu. Šteti pa gospodar s tem, da nalaga svoje prihranke

v denarne zavode radi navedenih razlogov, tedaj doseže svoj namen le v tem slučaju, ako ostane res živ kakih 20 ali 25 let. V svetem pismu stoji napisano: „Ne vemo ne dneva, ne ure“ — in radi tega nima tako hranjenje smisla, kajti, ako se dogodi, da pokliče očeta smrt že prej,

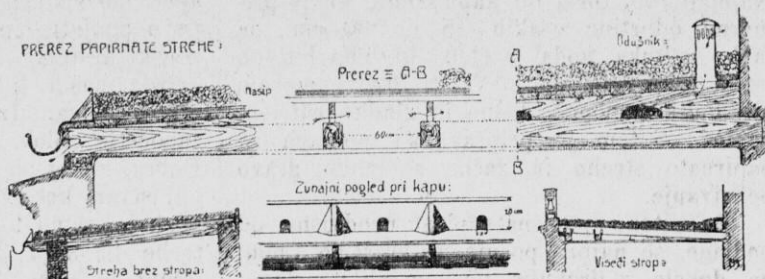
nego mu dorastejo otroci, tedaj ostanejo isti nepreskrbljeni, vdova pa v velikih skrbih. Boljše gospodarjenje je odvisno od popolnejšega varčevanja, in ravno to je podlaga življenjskemu zavarovanju. Življenjsko zavarovanje je najzanesljivejši zaklad za gospodarsko okrepitje. Dober gospodar, ki namerava prihraniti svoji hčerki doto, sinovom pa sredstva za poduk, se bo posluževal v tanamen vedno le življenjskega zavarovanja. S tem načinom si zagotovi uspeh tega bremena hranjenja v popolni meri že tedaj, ko je plačal svojo prvo zavarovalnino ter sta doto in stroški za poduk že pripravljena za tedaj, ko jih bo potreba, tudi če bi gospodar umrl takoj potem, ko je plačal morda samo svojo prvo zavarovalnino. Po gospodarjevi smrti ni primorana preostala obitelj ničesar več žrtvovati za svoje zavarovanje, ni ji treba ničesar več nalagati, znesek za doto in stroški za poduk dospevajo v plačilo v zlic temu, ko postanejo potrebni. 30letni gospodar, ki zavaruje svoji hčeri doto v znesku 5.000 Kron, bi plačal zavarovalnemu zavodu, tudi če bi živel še celih 20 let, samo 3.690.00 K, torej samo za 76.00 K več nego v hranilnici. V tem slučaju bi ga torej stalo zavarovanje vsako leto samo po 3.80 K, to je torej prav neznaten znesek, ki ga je plačal za to, da, ko bi bil gospodar umrl kadarkoli prej, pred pretekom one zavarovane 20letne dobe, bi bil vse eno dosegel polni znesek dote od 5.000.00 K in sicer za prav mnogo manjše vloge nego v hranilnici. Gospodar, ki si zavaruje svojo dosmrtno oskrbo z življenjskim zavarovanjem ter žrtvuje v ta namen na leto po 300.00 K, bi dobival od zavarovalnega zavoda po 892.75 K na leto in od svojega 55. leta pa vse do svoje smrti in naj bi živel še tako dolgo, med tem ko bi znašale obresti od istega zneska, ki bi ga bil nalagal v hranilnico komaj po 450.00 K na leto. Gospodar, ki se zavaruje za toliko, kolikor ima dolga na svojem posestvu, zapusti svoji obitelji popolnoma nezadolženo posestvo. Z življenjskim zavarovanjem dosežemo, že ko smo vplačali eno samo zavarovalnino vse to kar dosežemo pri nalaganju v hranilnice šele čez 25 in več let in ravno ta okolnost je najznamenitejša, ravno to je najuspešnejše sredstvo za naše gospodarsko okrepčanje. Radi tega podpira sama država, kolikor ji je mogoče življenjsko zavarovanje kakor najstalneje sredstvo za gospodarski razvoj. Zakonodajalec daje pravico vsakomur, ki skrbi za sebe in svoje obitelji z življenjskim zavarovanjem, da odšteje letne izdatke celo do 400.000 Kron ki jih plačuje za življenjsko zavarovanje, od dohodkov, ki so podvrženi davkom tako, da je ta izdatek popolnoma prost vsakega davka.

Papirnata streha.

A. H.

V sedanji dobi, ko ves svet stremi za tem, da se doseže vsako stvar kolikor mogoče po nizki ceni, je prišel tudi človek na misel pokrivati svoja bivališča in druga poslopja s papirjem. Ta material je zelo poceni, toda tak, kakoršnega se navadno izdeljuje, ni dovolj trajen, da bi se ga lahko uporabljalo za pokrivanje streh. Poiskati je bilo treba tekočino, ki bi napravila papir trajen in neprodoren proti vodi.

To se je tudi posrečilo sodarju Häuslerju v Šleziji, ki je uporabljal tako smolo

Pod. 12—17.

kot spojilo za les; od tega pride tudi nemško ime „Holzzement“. Ta smola je destilirani premogov katran (destil. Steinkohlentheer), kateremu se še prida 10% olja za mazanje (Schmieröl) in 20% takozvane ameriške smole, da postane bolj vlačen in gibčen.

Strehe iz takega s smolo napojenega papirja, so se v kratkem razširile po celem svetu, ter se povsod dobro obnesejo, ako so pravilno napravljene. Ker se pa pogosto pri takih „novotarijah“ kaj rado dela površno in brez pravega navodila, se nam zdi potrebno podati našim čitateljem vsaj najobhodnejše potrebna navodila za pokrivanje streh s papirjem.

Pred vsem razločujemo dvoje vrst papirnatih streh. Prvič skoro popolnoma vodoravne strehe z nasipom peska in gruča, ki so posebno primerne v krajih, ki so izpostavljeni silnim vetrom.

Drugič strehe v navadni poševni obliki brez nasipa. Ta vrsta se obnese v tihih in hladnih krajih, vendar pa ne sme biti streha prestrma, ker bi sicer v letni vročini smola, s katero je papir napojen odtekla. (Na meter 10 do 20 cm. padca.)

Vodoravna papirnata streha (Nemci jo imenujejo: Holzzementdach) se stavi navadno na sledeči način.

Trame ali grede je položiti v smeri, v kateri ima odtekati voda in sicer tako, da se vzdignejo od kapa proti slemenu 4 do 5 cm. na meter dolžine.

Ako je torej streha 6 m. široka, mora biti zid pri kapu za 24 do 30 cm. nižji, kakor na nasprotni strani.

Debelost tramov se ravna po razdalji zidov, na katere so naslonjeni. Za navaden primer 6 m. razpetosti zadostujejo približno 20 cm. visoki in 13 cm. široki trami. Oddaljenost posameznih tramov ne sme presegati 60 cm. Osobito je treba paziti na to, da niso trami zviti, ampak popolnoma ravni in kolikor mogoče gladko otesani. Ako se želi takoj pod streho popolnoma vodoraven strop, se položi trame vodoravno, na te iz močnih desk zagojdi podobne podlage, ki odgovarjajo gori navedenemu padcu (glej 12—17. podobo). Isto se doseže tudi na ta način, da se poševnim tramom pritrdi na spodnji strani take podlage, ki imajo držati vodoraven strop (glej pod. spodaj na desni). V obeh slučajih je neobhodno potrebno skrbeti, da pride lahko zrak do lesa med streho in stropom, ker bi sicer ta v popolnoma zaprtem prostoru v kratkem strohněl. — Na tramovje, oziroma na navedene podlage, se pribije trdno 2½ do 3½ cm. debele deske, ki se z zarezo po dolžini ujemajo ena v drugo.

Deske morajo biti iz gladkega lesa in ne široke (k večjem 15 do 20 cm.), ker bi se sicer zvile in s tem raztrgale papir.

Sploh je slaba navada naših mizarjev in tesarjev, da radi uporabljajo samo široke deske pri svojem delu. Prihrani se sicer nekoliko dela, toda navadno je treba stvar popravljati, ko se les usuši, ali pa napoji, medtem ko je to izključeno pri ozkih deskah. Pri pribijanju desk je treba zelo paziti na to, da se doseže popolnoma ravno in nepremično površino, ki znakomerno pada proti kapu.

Ko je to tesarsko in mizarstvo delo dobro dovršeno se pritrdi, oziroma obije na vseh straneh rob strehe 10 do 12 cm. na visoko s cinkovo, ali pocinkano pločevino (Blech), ki ima namen zadrževati nasip na strehi.

Najnižji rob, torej ob kapu mora imeti primerne odprtine vsakih 25 do 30 cm., da lahko odteka voda v žleb, ki ima biti ob istem robu (glej pod.) Vsi ti okovi morajo biti kolikor mogoče tesno in gladko pritrjeni na les. S tem je pripravljena podlaga za papirnato streho in začne se lahko pravo pokrivanje.

Da ostane papirnata plast neodvisna od podlage, se najprej posuje ves les 2 do 3 mm. na debelo z drobnim peskom ali pepelom; najpripravnijeje z redkim sitom. Na to peščeno plast se razgrinja v to pripravljeni papir, ki je podoben navadnemu za zavoje. Dobi se ga navitega v širini od 140 do 160 cm. in v dolžini 60 do 90 m. Začenja se vedno pri kapu in sicer vspešno s tem se položi prvi papir. Drugi in vsi naslednji morajo presegati prejšnjega 15 cm. Ob robu, kjer pride papir na kovino, se mora prej pesek odstraniti, ter prilepiti papir neposredno na pločevino z omenjeno raztopljeno smolo.

Smolo se razgreva v pripravljenih kotlih, najboljše na strehi sami. Gorka mora biti le toliko, da redko teče, ne sme pa zavreti! Ko je vsa streha pokrita s prvo vrsto papirja, se na tanko prevleče papir z velikim mehkim čopičem, ali s ščetjo z gorko smolo. Takoj za tem se sproti razprostre na še mehko smolo druga plast papirja, da se sprime plastjo. Pri drugi in naslednjih plasteh je dovolj, da krije papir drug drugega za 10 cm.; pač pa je potreba paziti na to, da ne pridejo oni deli, ki se presegajo, eden vrh drugega. Za to se začenja druga in četrta plast s polovico širine papirja. Takih plasti papirja se navadno položi štiri.

Zadnjo plast je dobro namazati dvakrat.

S tem je streha pokrita. Nasuje se le še jeden ali dva cm. na debelo s peskom in vrhu tega še 5 do 8 cm. grušča, ki imata varovati papir in smolo pred preveliko vročino in vetrom. Ako je streha izpostavljena hudi burji, se nasuje še nekoliko zemlje ter obseje s travo, ki se pa sama v kratkem razraste, ako je grušč zemljen. Nekateri tudi grušč in pesek nekoliko poškrope z gorko smolo, da se nekoliko spoji.

Te vrste strehe imajo sledeče dobre lastnosti, ako so pravilno napravljene:

1. največjo neprodornost napram zraku in vodi,
2. proti ognju od zunaj so popolnoma varne.
3. zahtevajo najmanjši padec,
4. so najtrajnejše in nepotrebujemo nika-kega popravila,
5. vsled navedenih lastnosti primeroma poceni.

Nedostatki so sledeči:

1. precejšna teža, kar pa ne pride v poštev pri navadnih strehah,
2. pokvarjene dele je težko najti in popraviti, kar pa tudi odpade, ako je streha pravilno napravljena.

Tu pa tam polože prvo plast že s tako smolo napojenega papirja, ki se prodaja pod imenom „Dachpappe“ v različni debelosti od 1—1½ mm., širino je 1 m., dolgost 20 m. Ta papir se uporablja tudi pri v začetku omenjeni drugi vrsti papirnih streh, o kateri hočemo govoriti v prihodnji številki tega lista.

Narodno gospodarstvo.

Nekoliko besedij o organizaciji naših študij. Pod tem naslovom je prinesla zadnja štev. „Omladine“ članek Dr. Tume, ki piše med drugim o „Slov. Tehniku“: „Po drugi strani neuspeh „Slovenskega Tehnika“ kaže akademični mladini, da mora žal prihajati inicijativa še vedno le od njene strani. Na sebi krasno in praktično zasnovano podjetje hira in propada radi ravnodušnosti tehnikov, ki imajo že svojo pozicijo. Namesto, da bi vsak izmed njih vsaj enkrat na en ali dva meseca napisal aktualen članek, se ali

apatično odstranjajo ali pa plitko kritikujejo podjetje „nezrele mladine“. Ako „Slovenski Tehnik“ v kratkem propade, bo to krivda naših filisterskih, birokratičnih tehnikov doma. Izgovarjajo se morda, da je začetje „Slov. Tehnika“ premalo praktično. Dobro, zakaj pa niso oni praktiki se poprijeli stvari kot izkušeni strokovnjaki, ki ne poznajo samo teorije, ampak tudi naše potrebe in sile. Kako pa to, da puste, da iščejo po naši domovini vodne sile nemški in švicarski tehniki? Ako se ne čutijo poklicanim zanimati slovenske denarne zavode za izkoriščanje vodnih sil in sami aktivno prevzeti vodstvo organizacije naših kapitalov v tehnične vrhe, ako se že sami ne upajo ustanavljati delniških družb, kakor se to upajo nemški in italijanski inženirji, naj vsaj teoretično razpravljajo in opozore naš tehnični naraščaj na prava pota in določene cilje! Ta članek podpisujemo z obema rokama. Pripomnimo edino to, da gmotne podpore „Slov. Tehnik“ sploh še ni užil, koliko člankov so že napisali slovenski inženirji kaže najbolje list sam; glede dogovorov in nasvetov pa bi vedel naš arhiv marsikaj zanimivega povedati. Slovenski javnosti pa sporočamo, da „Slovenski Tehnik“ vzlic temu še ne misli prenehati. Moremo in hočemo!

Iz zdravniških krogov smo prejeli zanimivo sporočilo, čegar vsebino tvori v glavnem trditev, da prihaja uživanje zrnate kave pri nas — iz navade. Če mogoče v doglednem času ne izgine popolnoma, vsekakor se zmanjša uživanje te svoj čas tako priljubljene pijače na najneznatnejšo mero. Ali vendarle ne ostanemo brez nadomestila. Kaj mari menite, da je naš tako priljubljeni zajutrek mogoče kar tako opustiti? Namesto zrnate kave so dobile vrle in razumne gospodinje zdravo ter prijetno nadomestilo v Vydrovi žitni kavi, ki se je zelo hitro vdomačila. Ta izdelek iz zrnja, ki nam daje kruh, je vsled svojega prijetno grenkobnega okusa zrnati kavi nenavadno podoben, tako da nam isto popolnoma nadomesti, tako da se nam ni treba bati niti izgube iluzije o „pravi“ kavi. Smatramo torej za svojo časnikarsko dolžnost kar najtopleje priporočiti Vydrovo žitno kavo vsem družinam, ki jim je ležeče zdravju njihovih členov zlasti nedospelih otrok. Na zahtevo pošlje rada vzorek zastoj Vydrova tovarna hranil v Pragi VIII.

„Prva češka na življenje“ je edina slovan-ska delniška družba za zavarovanje na življenje v Avstriji, njene zavarovalnine so najnižje, njeni pogoji najugodnejši; ona daje posebno kmečkemu posestniškemu stanu najbolj zadovoljujoča zavarovanja za vsakovrstne okol-

nosti in slučaje, ki sploh lahko nastanejo v človeškem življenju, in to vsled svojih različnih zelo bistroumno sestavljenih načinov zavarovanja. Ona so podvržena popolnoma državni kontroli in nadzorstvu ministrstva ter je vsled tega preskrbljena največja varnost za njene zavarovance. Cenike in navodila daja glavno zastopstvo v Trstu, ul. torre bianca 21. in vsa okrajna zastopstva.

J. Skorkovský

prvi razpošiljevalni zavod
za sukneno blago v Kumpolci
Češko.

SUKNA

Vzorci poštnine prosto.

Naslovite vedno natančno

J. Skorkovský.

MALI OGLASI.

V malih oglaših velja vsaka beseda 10 vinarjev. Debelo tiskane besede veljajo za tri druge. Denar se ima poslati ob enem z naročilom. Upravištvu si pridržuje pravico, oglaš skrajšati v razmerju s poslanim denarjem in splošno znane besede pisati kot kratice.

Zahtevajte cenike brezplačno in poštnine prosto! Največja zaloga ur zlatnine, srebrnine, china-srebra, dragocenih kamenov i. t. d. Le I. vrste blago! Manjvredno blago ne razpečavam. Fr. Čuden, Ljubljana, Prešernove ulice.

PERUTNINARJI! Palma jamčeno sredstvo, ozdravi vsako perutnino, ki obeša perutnice, je drisljava, ima zapečene zadke in vam včasih zalega do zadnjega komada pogine. — Pošljite 35, 55, ali pa 100 vin. naprej in naročite Palme z navodilom poštnine prosto. I. E. Weixl, tičjeklajni preparati, Maribor, Sofijin trg 3.

Dr. E. VOLČIČ, NOVO MESTO (Rudolfovo, Kranjsko) je uredil in izdal:

1. „Civilnopravni red in sodni pravilnik“ z drugimi civilno-pravnimi zakoni. — Knjiga je popoln zbornik pravil označene vrste; koncem tvarine je obširno stvarno kazalo v slovenskem in hrvatskem jeziku. Obseg XII in 909 strani; cena vezani knjigi 8 kron, poštnina 55 vin.
2. „Odvetniška tarifa“ določila o slovenskem in hrvatskem jeziku pred sodišči, sodne pristojbine. Obseg 75 strani (20 tabel); cena 1 K 80 v.

Knjigi se dobivata pri dr.-ju Volčiču in pri knjigotržcih. Preč. cerkvenim predstojništvom, cestnim odborom in slovenskemu občinstvu priporočam lepe mozaične ploče za tlak v cerkvah, vežah, kuhinjah, hodnikih; dalje krasno brušene in polirane marmorne mozaične ploče, stopnjice, podboje, stebre, križe, grobne spominke; zaloga cementnih cevi (6—40 cm) za kanale, korita za živino, mlinj, kamni in razno stavbeno blago iz cementa. Andrej Zajec, Pešata, p. Dol pri Ljubljani. Ceniki in vzorci na zahtevo.

Nenadomestljivo za gg. gostilničarje!

Stroj za točenje in sočasno zamašanje K 70—; s patentirano nasadno sesaljško sestavljeno v smislu najnovejšega ministerskega odloka z prestrego za olje in čistilcem zraka K 110—, z dvema petelinoma za natakanje K 4— več, torej

cela naprava samo K 114—.

Sesaljška je tako narejena, da se pri nabijanju nikakor ne more ogniti, čep pa ni kožen, temveč iz kovine ter ima vrven zamašek, ki vzdrži do dve leti, stoji 3 vin. in se ga lahko doma zameni, ter ni treba za to strokovnega zavoda, kot pri kožnih čepih. Izdeluje strokovni zavod za tlačne stroje in stroje za natakanje

J. Koldovský,
PRAGA-II., Spálená ulice čis. 88.

Ceniki zastoj in poštnine prosto.

